

Kertomus Ursan toiminnasta toimintakautena 1943-1944.I Jäsenasiat.

Vuosikertomuksissa on ilmoitettu jäsenluvun muutokset aina kunkin toimintakauden kuluessa. Tällä kertaa poiketaan tuosta menettelystä seuraavasta syystä. Helmikuussa tapahtuneitten Helsingin pommitusten aiheuttamien evakuointien jälkeen ei kevätkaudella pidetty yhtään johtokunnan kokousta. Sodan kiihtyminen kesällä oli syynä siihen, ettei myöskään kesän aikana pidetty yhtään kokousta ja kun syyskauden aikana sekä puheenjohtaja että sihteeri joutuivat osallistumaan rajankäyntitöihin niin laajassa määrässä, ettei johtokunnan kokousta, yhtä vähän kuin yhdistyksen vuosikokoustakaan saatu järjestetyksi aikaisemmin, jäivät ne monet muutokset jäsenluettelossa, joita oli kertynyt viime helmikuusta lähtien vasta johtokunnan joulukuun 22 p:nä pidetyn kokouksen vahvistettaviksi. Jäsentilasto, jossa ei viimeksimainitun johtokunnan kokouksen päätöksiä olisi otettu huomioon, ei vastaisi ollenkaan toimintavuoden aikana todellisesti tapahtuneita muutoksia, josta syystä tilaston käsittämä aika on nyt ulotettu poikkeuksellisesti toimintakauden alusta kalenterivuoden 1944 loppuun saakka, vaikkakin taas muutamit syyskauden aikana tapahtuneet muutokset tulevat näin mukaan.

Toimintavuoden 1943-1944 alkaessa Ursaan kuului 2 kunniajäsentä, 30 vakinaista jäsentä ja 114 vuosijäsentä, eli yhteensä 146 jäsentä. Toimintavuoden kuluessa ja kuluneena syys kautena

luettelosta on poistettu kuolleina vakinaiset jäsenet professori Rolf Witting ja insinööri K.L.J. Bergman ja vuosijäsenet, tähtitieteen ylimäär. professori Ragnar Furuhjelm ja lääkintöhallituksen talousneuvos J.K.Tuominen. Edelleen on jäsenmaksun maksamattomuuden takia jäsenluettelosta poistettu yksi maaseutuosaston jäsen. Uusia jäseniä on kirjoihin merkitty vakinaisiksi jäseniksi pääosastoon 5 ja Mikkelin paikallisosastoon 1, sekä vuosijäseniä pääosastoon 5 ja yleiseen maaseutuosastoon 8 eli yhteensä 19. Kuten muistetaan, vuosijäseniä kehoitettiin siirtymään vakinaisiksi jäseniksi ennen kuin odotettavissa oleva maksujen korotus tapahtuu. Kehoitusta noudatti 31 vuosijäsentä, joista 23 pääosastosta, 3 Mikkelin paikallisosastosta ja 5 yleisestä maaseutuosastosta. Kun tämän lisäksi on tapahtunut muutamia siirtoja osastosta toiseen, on Ursan tämänhetkinen jäsentilasto seuraava:

Kunniajäseniä	pääosastossa	1
	yl.maaseutuosastossa	1 yhteensä 2
Vakinaisia jäseniä	pääosastossa	46
	Mikkelin paik.osastossa	6
	yl.maaseutuosastossa	13 yhteensä 65
Vuosijäseniä	pääosastossa	64
	Mikkelin paik.osastossa	2
	yl.maaseutuosastossa	27 yhteensä 93

Kaikkiaan kuuluu siis pääosastoon 111, Mikkelin paikallisosastoon 8 ja yleiseen maaseutuosastoon 41 ursalaista, ja yhdistyksemme koko jäsenluku on 160.

II Hallinto.

Yhdistyksen vuosikokouksessa 28.10.43 Ursan johtokuntaan valittiin seuraavat henkilöt:

puheenjohtajaksi	prof. V.A.Heiskanen,
varapuheenjohtajaksi	kouluneuvos Niilo Kallio,
sihteeriksi	fil.lis. Pentti Kalaja,
jäseniksi	tohtori Uno Pesonen ja tohtori Gustaf Järnefelt,
varajäseniksi	taiteilija Matti Warén ja maisteri Erkki Kääriäinen.

Kuten aiemminkin tohtori Pesonen on toiminut rahastonhoitajana ja allekirjoittanut sihteerin kirjastonhoitajana.

Tilintarkastajina ovat olleet tohtori Yrjö Leinberg ja tohtori Risto Jurva, varalla tohtori R.A. Hirvonen ja tohtori T.J. Kukkamäki.

Toimintakauden aikana ei hallinnossa ole tapahtunut mitään muutoksia. Kun nyt toimintavuoden päättyessä Ursan perustajajäsen tohtori Uno Pesonen, joka on kuulunut johtokuntaan vuosina 1921-1922 ja 1927-1944 on ilmoittanut luopuvansa Ursan hallituksen jäsenyydestä, merkittäköön myös tähän toimintakertomukseen Ursan ja sen hallituksen kiitollinen tunnustus siitä merkityksellisestä ja epäitsekkästä työstä, jota toht. Pesonen on Ursan ja sen tarkoituserien hyväksi tehnyt samalla toivoen, että tohtori Pesonen edelleen hallituksen jäsenyydestä luovuttuaankin jatkaa työskentelyään tähtitieteen harrastuksen levittämiseksi.

III Hallituksen kokoukset.

Hallituksella on toimintakauden kuluessa ollut seitsemän kokousta, mikä määrä on ennätysellisen suuri siitä huolimatta, että toimintavuoden viimeinen kokous oli helmikuussa. Tärkeimmät näissä kokouksissa käsitellyistä asioista ovat seuraavat.

Puheenjohtajan ehdotettua, että yhdistyksen nimi muutettaisiin nimeksi Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ja rahastonhoitajan ehdotettua, että jäsenmaksuja koroitettaisiin, johtokunta päätti ryhtyä sääntöjen uusimiseen siten, että nämä muutokset tehdään niihin ja samalla tarkistetaan myös muut mahdollisesti korjaamista kaipaavat seikat. Uusittu sääntöehdotus esitettiin viime vuosikokoukselle, joka teki niihin vielä pari pientä muutosta ja valtuutti johtokunnan viimeistelemään käydyn keskustelun perusteella säännöt loppulliseen asuun. Näin tehtiinkin ja 26.1.44. uudet säännöt merkittiin yhdistysrekisteriin. Hallitus päätti painattaa uusia sääntöjä kaikille jäsenille lähetettäväksi. Mainittakoon tässä yhteydessä, että ursalaiset tulevat vielä pitkähkön ajan saamaan kokouskutsut kirjekuorissa, joissa on mainittuna vanha nimi, Tähtitieteenharrastajain yhdistys Ursa, koska on taloudellisinta käyttää vanha kirjekuorivarasto loppuun.

Sihteerin ehdotuksesta järjestettiin maaseutujäseniä varten lukurengas, johon yhtyneet saivat lukeakseen yhdistyksemme esitelmävaraston esitelmiä. Vain 7 maaseutujäsentä osallistui renkaaseen, mutta useimmat heistä ovat ilmoittaneet vastaisuudessaakin yhtyvänsä sellaiseen.

Kuopiosta tulleen pyynnön johdosta järjestettiin helmikuussa Ursan elokuvan "Luomakunnan ihmeet" sekä yleisönäytös että koulu-

laisesityksiä Kuopiossa. Samalla matkalla elokuvaa esitettiin myös sekä yleisö- että koululaisnäytäntöinä myös Mikkelissä. Molemissa kaupungeissa oli yleisömenestys oivallinen. Hallitus oli päättänyt esittää elokuvaa myös Helsingissä, mutta helmikuun pommitusten muutettua tilanteen, hankkeen annettiin raueta.

Geodeettisen laitoksen henkilökunta maalautti Geodeettisen laitoksen johtajan, Ursan kunniajäsenen, professori Ilmari Bonsdorffin muotokuvan Geodeettisessa laitoksessa säilytettäväksi. Suomalainen Tiedeakatemia ja Ursa osallistuivat myös mainitun kuvan maalauttamiseen.

Puheenjohtajan tekemän ehdotuksen mukaan hallitus päätti toimintavuoden 1943-44 alusta maksaa sihteerille palkkiota 3000 mk vuodessa.

IV U r s a n y l e i s e t k o k o u k s e t .

Toimintakauden aikana yhdistyksellä oli kolme yleistä kokousta.

Vuosikokouksessa 28.10. vuosikokouksen käsiteltäviin kuuluvien asioiden lisäksi käsiteltiin johtokunnan ehdotus yhdistyksen uusiksi säännöiksi. Kunniajäsenemme professori Bonsdorff esitelmöi Aurionpimennysten merkityksestä tieteelle ja sihteeripiti esitelmän Nikolaus Koppernikuksesta, jonka kuolemasta oli tullut kulu-neeksi 400 vuotta. Kokouksessa oli läsnä yli 50 henkilöä jäseniä ja yleisöä.

Kokouksessa 9.12. tohtori Hirvonen piti esitelmän avaruussäteilystä. Sihteeripiti esitti näkökohtia neuvostovenäläisestä tähtitieteenopetuksesta näyttäen 30 kuvaa käsittävän varjokuva-

sarjan "Maailman syntyä ja rakennetta käsittelevä tiede ja uskonto" Läsä oli 57 henkilöä.

Kokouksessa 21.2. kunniajäsen professori Ilmari Bonsdorff esitelmöi aiheesta: "Henkilökohtaisia muistelmia muutamista tähtitieteilijöistä ja geodeeteista" ja puheenjohtaja esitelmöi pimeistä tähtisumuista. Kokouksessa, joka pidettiin kylmässä, pahvi-ikkunaisessa kokoussalissa, oli läsnä 16 henkilöä.

V K i r j a s t o .

Toimintavuoden aikana Ursan kirjastoon on ostettu seuraavat teokset:

Henseling: Sternbüchlein 1943.
 Tallqvist: Eläinrata
 Gamov: Solens födelse och död
 Wallenqvist: Tvillingssolar och stjärnhopar
 Lundmark: Nya himlar
 Neovius: Chronographia Scandinavia
 Harsanyi: Se pyörii sittenkin.

Lahjoituksina on saatu seuraavat julkaisut:

tohtori H.O. Grönstrandilta hänen kirjassensa vuoden 1945 auringonpimennyksen laskukaavoista,

tohtori Gustaf Järnefeltiltä hänen Valvoja-Ajassa julkaistu artikkelinsa: Tähtien liikkeistä,

tohtori R.A.Hirvoselta hänen Suomalaisessa Suomessa julkaistu artikkelinsa Aineen rakenteesta, joka ylipainosvihkonen postitettiin kesällä myös kaikille jäsenille,

toiminimi Zeiss' ilta kirjanen: Weise: Der gestirnte Himmel über Dir ja

Merivoimien Esikunnalta sen julkaisemat, tohtori Jaakko Tuomi.

- 7 -

sen laskemat almanakat: Auringon ja kuun nousu- ja laskuajat v. 1942, v. 1943 ja v. 1944.

Kirjastoon on tilattu kumpanakin toimintavuoteen kuuluvana kalenterivuotena samat neljä aikakausilehteä kuin aijemminkin, nimittäin

Die Sterne,
Die Himmelswelt,
Nordisk Astronomisk Tidsskrift ja
Populär astronomisk Tidsskrift ja
Nordisk Astronomisk Tidsskriftin Aktuelle Meddelelser.

Valitettavasti muutamien saksankielisten lehtien numeroita on jäänyt sodan aiheuttamien häiriöitten takia tulematta perille.

Lainauskirjan mukaan oli toimintavuoden aikana 18 lainaajalla yhteensä 90 nidettä. Tätä on pidettävä vilkkaana lainaustoimintana, kun ottaa huomioon, että kirjasto oli helmikuun lopusta lokakuuhun saakka evakuoituna Geodeettisen laitoksen kirjaston mukana maaseudulla. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että edellisen, kokonaisen toimintavuoden aikana vastaavat luvut olivat 20 ja 91.

VI M u u t o i m i n t a .

Ursan torni on ollut suljettuna koko toimintavuoden ajan. Kevätkaudella, jolloin säiden puolesta olisi ollut mahdollisuuksia, oli pommitusten vuoksi molemmat kaukoputket otettu pois tornista. Torni, joka kunnostettiin hyvään kuntoon keväällä 1943, oli Kaivopuistossa sijaitsevan ilmatorjuntaosaston varastohuoneena ja kärsi tästä käytöstä jonkin verran. Lisäksi kupu on vaurioitunut pommitusten ilmanpaineesta sekä sirpaleista, joten jälleen on suoritettava melkoinen korjaus, ennenkuin torni on taas käyttökelpoinen.

"Luomakunnan ihmeet"-elokuvan esityksistä mainittiin jo edellä.

Yleisradion puolesta pyydettiin allekirjoittanutta järjestämään talvikaudeksi 1943-44 esitelmäsarja radioon, jonka esitelmässä ker-
ran kuukaudessa selostettaisiin kunkin kuukauden tähtitaivaan ul-
konäkö ja huomattavimmat nähtävyydet sekä kertoiltaisiin samassa
yhteydessä muitakin mielenkiintoisia tähtitieteellisiä seikkoja.
Sarjan esitelmöitsijöinä toimivat professori Heiskanen, tohtorit
Pesonen ja Hirvonen ja allekirjoittanut, ja se kesti syyskuusta
huhtikuuhun, joten siihen kuului 8 esitelmää. Osoituksena siitä,
miten voimakkaana kansassamme kytee mielenkiinto tähtitieteeseen
mainittakoon, että Yleisradion ilmoituksen mukaan sen tieduste-
lulla saatiin selville, että tämä esitelmäsarja oli koko talvi-
kauden suosituin esitelmäsarja.

Osittain ehkä juuri mainitun esitelmäsarjan johdosta Ursan
kirjeenvaihtotoiminta on sodasta ja evakuoinneista huolimatta ollut
entistä vilkkaampaa. Valitettavasti läheskään kaikkien neuvonpyy-
täjien toivomuksia ei voi täyttää. Suuren osan kyselyistä muodos-
tavat nimittäin kaukoputkien ja linssien ostopyynnöt, joihin Ursa
ei nyt sodan aikana ole ollut mitään positiivista vastat-
tavissa. Jäsenmäärän jatkunut kasvaminen, kirjaston lainaustoimin-
nan vilkkaus ja kokouksiin osallistumisen ennätyksellinen runsaus
kaikista vaikeuksista ja keskeytyksistä huolimatta osoittaa, että
Ursan toimeliaalle työskentelylle maaperä on varsin otollinen
ja onkin syytä toivoa, että sodan aiheuttamat vaikeudet ovat tässä
suhteessa joka alalla vähenemässä.